

Norges Agerbrug, Fædrift, og Skovbrug.*)

Agerbrug.

Ved Betragtningen af det norske Agerbrug falder strax i Øinene Overvægten af de ringere Sædearter. En Sammenligning med Sverige, et Land, der, med Hensyn til Bequemhed for Agerbrug, er mere liig Norge end de fleste andre Lande, viser i hvilken betydelig Grad ovennævnte Forhold finder Sted. Den hele Avl var:

		i Sverige efter Jemaars-
		beretningen i 1842.**)
	i Norge 1845.	
af Hvede. . .	13,972 Tdr. . .	240,085 Tdr.
- Rug . . .	102,395 — . .	2,141,404 —
- Byg . . .	688,170 — . .	1,897,667 —
- Blandforn 443,547 — . .		823,034 —
- Havre . 1,682,230 — . .		1,626,039 —
- Grter . 49,661 — . .		312,323 —
- Kartofler 3,518,758 — . .		4,620,781 —

Vilde man sammenligne Norge med Danmark eller de endnu bedre Agerdyrkningslande, vilde man komme til end usfordeeltigere Resultater. Denne Overvægt af de ringere Kornsorter antyder et lavt Standpunkt for det norske Agerbrug, og en Forbedring i dette usfordeeltige Forhold falder sammen med en omhyggeligere Bear-

*) Efter „Norges Statistik, af M. B. Loethe, Christiania, 1848.“

**) For Sveriges Vedkommende er Avlen ansat i svenske Tønder. En svensk Tønde forholder sig til en norsk, som 5 : 6.

beidelse og fornuftigere Benyttelse af Jorden. Noget Fremskridt til det Bedre har vel fundet Sted, navnlig i den nyeste Tid, men den er for ubetydelig til at kunne i nogen betydelig Grad forrykke Forholdet mellem Kornforterne.

Kartoffelavlen er tiltagen i særdeles stor Grad i Sammenligning med Kornavlen. Medens efter Følgetællingerne i 1835 og 1845 den sidste er stegen fra 1,796,083 til 2,461,798 Tdr. eller 37 Procent, er hiin i samme Tidsrum stegen fra 2,024,941 til 3,060,938 Tdr. eller 51 Procent. I hvorvel nu Kartoffelavlen er meget lønnende, ansees dog en Overdrivelse af den som Tegn paa et mindre godt drevet Agerbrug. Det er derfor intet godt Mærke at see Kartoffelavlen forholdsviis end mere udbredt her end i Sverige, og det saameget mere, da dette Land i Sammenligning med andre Agerdyrkningslande maa antages at være gaaet for vidt med Hensyn til denne Avl.

Kun faa Egne af Landet kunne brodføde sig, og endnu færre kunne afgive Korn til Salg. Smaalehnes Amts Landdistrikt brodføder sig selv og sælger noget Korn og omtrent 190,000 Tdr. Kartoffler. Afershuus Amt har et aarligt Overskud af nogle Tusinde Tdr. Korn og omtrent 115,000 Tdr. Kartoffler. Hedemarfens Fogderi har et aarligt Overskud af omtrent 38,000 Tdr. Korn, men dette gaaer næsten udelukkende til Solør og Odalen samt Østerdalen, hvoraf det første Fogderi tiltrænger omtrent 9,500, og det andet omtrent 30,000 Tdr. fremmed Korn aarlig. Hedemarfens Amt i det Hele kan altsaa ikke mere end brodføde

fig selv. I Christians Amt har vel Toten og Hadeland Overflud af Korn, men dette opveier ikke den Trang, som Amtets øvrige Dele have, saa at dette i det Hele taget kun i gode Aar kan brødføde sig selv. Jarlsbergs og Laurviks Amt tiltrænger derimod kun liden Tilførsel. Visterlandet, Jæderen og en Deel af Nysylke have Korn til Salg. Romsdals og Søndre Trondhjems Amter kunne i gode Aar omtrent brødføde sig selv. I Trondhjems Stift er det kun Egnene ved Trondhjems Fjorden, der have Korn til Salg, hvori blandt især udmærker sig Stor- og Bærdalen. De øvrige Egne af Landet tiltrænge i mere eller mindre Grad fremmed Korn, og navnlig ere Bratsbergs, Nedenæs og Nohygdelagets, samt Finmarkens Amter meget fortrængende. Kartofler avles derimod gjerne til Distrikternes og de nærliggende Byers Behov, og det maa og erkjendes, at denne Frugt mindre egner sig til lang Transport paa Grund af dens ringe Værdi.

Medens Kornavlen med Fradrag af Udsæden udgjør 2,461,798 Tdr., beløber Indførselen sig omtrent til 1 Million Tdr. Denne Indførsel er i Forhold til den indenlandske Afl overordentlig stor, og man skal have Banskælighed ved at paavise en større Stat, som i denne Henseende kan sammenlignes med Norge. Dette Forhold maa imidlertid ikke betragtes som noget absolut skadeligt. I Fredstider kan det omtrent komme ud paa eet enten Landet brødføder sig selv eller betaler det fremmede Korn med sine Frembringelser ved andre Næringsveie end Agerbruget. Kun forsaavidt Agerbruget er en af de sikreste Næringsveie, kunde det være ønske-

ligt, at det havde en større Betydning i Forhold til de øvrige. Men man maa stedse erindre, at Grunden til Kornavlens Utilstrækkelighed er at søge ikke saameget i en Mangel ved det norske Agerbrug, som i Norges naturlige Bequemhed for andre Næringsveie. At en talrig Masse af Mennesker finde sit Ophold ved Skovdriften, Fisterierne og Søfarten, at Landets Kornavl ikke kan staa dem alle Brød, er et glædeligt Tegn paa disse Næringsveies Flor, men ikke paa Agerbrugets Ringhed. Før disse kom i Gang, behøvede Landet ingen stor Indførsel af fremmed Korn; men dog var Landet da snarere værre end bedre faren. Kun i Tilfælde af Krig kunde der opstaae nogen Fare ved det store Behov af fremmed Korn; men Faren formindstes for en betydelig Deel derved, at Sverige, der som en allieret Magt og Nabostat kan sættes i Sammenligning med Indlandet, mere og mere bliver et kornudførende Land.

3 Gjennemsnit for Aarene 1841—1845 vare af de indførte Kornvarer

13 Tdr.	Boghvede,
437,006	— Byg,
17,512	— Erter,
22,281	— Havre,
28,395	— Hvede,
42,540	— Malt,
380,406	— Rug,
674	— Boghvedegryn,
14,403	— hele Byggryn,
1,428	— halve —

5,094 Tdr. Havregryn,
 10,361 T Perlegryn,
 22,413 T Bygmeel,
 772 — Havremeel,
 92,105 — Hvedemeel,
 og 618,996 — Rugmeel.

Kartoffelindsførselen var i samme Tidsrum aarlig 67,848 Tdr. Af den indførte Rug gaaer det meste til Byernes Forsyning, hvorimod Landalmuen især holder sig til Bygget. Da Bybefolkningen stiger hurtigere end Landbefolkningen, maa derfor og Indførselen af Rug stige forholdsvis mere end den af Byg, noget der stadfæster sig ved at see hen til Forholdet mellem de indførte Kornsorter for et tidligere Tidsrum.

At Agerbruget udvider sig kan man allerede slutte af de ved Folketællingerne i 1835 og 1845 udbragte Data om Udsædens Størrelse. Imidlertid kan det dog ikke antages, at Fremgangen har været fuldt saa stor som disse Data udvise. I 1835 var det nemlig første Gang Opgave om Udsædens Størrelse forlangtes, og derfor er det rimeligt, at Bonden da kunde være mere forsigtig end sædvanlig i sine Opgivender af Frygt for nye Skatter. En anden Veiledning om Agerbrugets Tilvært findes i Opgaverne over opbrudt Nyland. Efter Amtmændenes Beretninger blev der i de 6 Aar 1830—1835 i 25 Fogderier opbrudte 11,723 Tdr. Land til Ager, i de 5 Aar 1836—1840 i hele Riget, med Undtagelse af Sønd- og Nordfjord, 19,000 Tdr. Land, og i de 5 Aar 1841—1845 i de samme Dele af Lan-

det 23,600 Tdr. Land, eller ikke fuldt 2 geographiske Kvadratomile i hele Riget.

Den væsentligste Deel i Agerdyrkingens Tilvæxt er at tilskrive Kartoffelavlens. Denne Avl begyndte for 90 Aar siden, men drevs i forrige Aarhundrede kun med ringe Kraft. Nu er den saa betydelig, at ved den alene Brødsøde havees for 400,000 Mennesker, naar man ansætter 3 Tdr. Kartoffler at indeholde det samme Næringsstof som 1 Tde. Rug, og et Menneskes aarlige Behov af Korn til $2\frac{1}{2}$ Tde. Rug. Selv endnu i de 10 Aar 1835—1845 har Kartoffelavlens gjort langt større Fremskridt end Kornavlens. Men uagtet Tilvæksten i hiin synes stor, er det dog vist, at ikke den alene udtrykker Agerdyrkingens hele Fremskridt. I det sidste Tiaar sees Kornavlens at have forøget sig ikke saa ubetydeligt, og i de foregaaende Aar har vel og en Forøgelse fundet Sted, skjøndt ikke af den Betydning som senere.

Men uagtet denne Forøgelse i Agerdyrkingen har den dog ikke ganske kunnet holde Skridt med Folkesmængden. *) Indførselen udgjorde nemlig:

*) Ifølge Lvethe's Værk var Norges Folkemængde:	
i 1801 . . .	883,038.
i 1835 . . .	1,194,827.
i 1845 . . .	1,328,471.

Norges hele Glædeindhold — derunder Tromsø Stift med
 2000 □ Mil — udgjør efter samme Værk $5,752\frac{1}{2}$ geogr.
 □ Mil, deri indbefattet Indsøerne og Elvene, som udgjøre
 omtrent $\frac{1}{5}$ af Landets Glædeindhold. — Den 31 Decbr.
 1845 levede paa hver □ Mil 230,03 Mennesker i Bn-
 erne og paa Landet; Befolkningen paa Landet udgjorde

		i Gjennemsnit aarlig:	
i de 3 Aar	1752—1754	592,000	Tdr. Korn,
— 6 —	1762, 1763 } . . .	541,200	— —
	og 1765—1768 }		
— 9 —	1776—1784	647,146	— —
— 10 —	1799—1808	681,500	— —
— 6 —	1815—1820	357,971	— —
		og 13,272	Sfæ Meel,
— 10 —	1821—1830	729,069	Tdr. Korn,
— 5 —	1831—1835	809,775	— —
— 5 —	1836—1840	1,261,000	— —
— 5 —	1841—1845	997,600	— —
	og i 1846	888,500	— —

Da flere af Aarene 1836—1840 vare Aaar, men derimod Aarene 1841—1846, især de 2 sidste, vare gode Aar, regner man ikke for høit ved at ansætte den aarlige Indførsel til 1 Million Tdr. Korn. I dette Aarhundrede har altsaa den aarlige Kornindførsel forøget sig med 350,000 Tdr. Vel medgaae nu 300,000 Tdr. Korn til 15 Millioner Potter Brændeviin, der nu brændes i Landet, medens før næsten alt Brændeviin indførtes fra Udlandet; men, da det er antageligt, at mere Brændeviin i Forhold til Folkemængden nu forbruges end i forrige Aarhundrede, kan man ved

---

ifkun 202,78 paa □ Mil. Forfatteren bemærker ogsaa: at naar man betragter Norges Folkemængde, falder strax dens Ubetydelighed i Øinene. — Efter Statistisk Tabelværk, 10de Hefte, levede der i Danmark og Hertugdømmerne tilsammen d. 1 Februar 1845: 2195 Mennesker paa Kvadratmilen.

Sammenligningen mellem Indførselen af Korn og Brændeviin ved forrige Aarhundredes Udgang og den nuværende ikke fra den sidste fradrag fulde 300,000 Edr. Korn. At Aarsagen til Kornindførselens Stigen ikke alene ligger i Forbudet mod at indføre udenlandsk Brændeviin kan og sees deraf, at Indførselen har vedblevet at stige efter at den indenlandske Brændeviins Tilvirkning var kommet i Gang. Det er ikke engang antageligt, at Indførselens Stigen alene har havt sin Grund i den forøgede Forbrug af Brændeviin. Den egentlige Grund dertil er, at Agerbruget paa Grund af de mange Hindringer, det har at kæmpe imod, ikke har kunnet holde Skridt med den raske Udvikling, Landets øvrige Næringsveie have havt. Kun i et enkelt Tilstrum, nemlig strax efter Krigen, var Forholdet for Agerbruget noget fordeeltigere, da man, for at erholde Brød, havde været nødsaget til at lægge al sin Kraft paa denne Næringsvei, medens de øvrige i denne Tid ikke sysselsatte saa mange Mennesker som sædvanligt. Men ikke saasnart vare Landets Næringsveie komne i sin naturlige Gang, forend Indførselen af Korn begyndte at stige. Denne Stigen vil rimeligviis fremdeles vedvare; thi de øvrige Næringsveie synes, i det mindste i en nærmere Fremtid, at ville udvikle sig hurtigere end Agerbruget. Og dette er ikke saa forunderligt, thi alle Lande ere ikke lige stiftede til at frembringe de samme Produkter, og Naturen har anvist en Arbejdsdeling ikke alene mellem Individerne, men og mellem Nationerne og Landene. At Agerbruget ikke gaaer mere fremad i Sammenligning med de øvrige

Næringsveie kommer af Landets hjergrige Bessaffenhed, den paa Grund af Gneisen og de øvrige Urbiergarter mindre frugtbare Jordbund, det haarde Klima, den mindre Besværlighed i ved andre Næringsveie at finde sit Udkomme, Mangel paa Kundskab til en rationel Agerdyrkning, den besværlige Communication, og endelig det betydelige Fæstegods og Jordfælledsskab tilligemed Odelsretten.

Agerbrugets væsentligste Fremstridt til Landets Forsyning med Korn bestaaer fornemmelig i, at Oplandet (Skovdistrikterne) mere og mere bruge norsk Korn. Saaledes førtes der i 1800 fra Christiania til Solør, Odalen, Østerdalen og Distrikterne ved Njosen omtrent 60,000 Tdr. Korn, medens nu disse Distrikter næsten forsyne sig selv. At transportere Korn fra de oplandske Distrikter til Kystegnene kan ikke lønne sig paa Grund af den besværlige Communication, og da de Distrikter, som kunne forsyne Kystegnene med Korn, ere for ubetydelige til dette Diemed, kan fremmed Indførsel ikke undgaaes. Denne maa endog stige, da Befolkningen ved Kysterne tiltager hurtigere end i de tilgrændsende Korndistrikter. Nogen Forandring til det Bedre i dette Forhold vil imidlertid en Jernbane mellem Christiania og Njosen bewirke, idet den med Hensyn til en billig Transport vil sætte de rige Egne ved Njosens Bredder i Klasse med et Kystland.

Til at fremdrive Agerdyrkingen har det siden 1814 ikke manglet paa Bestræbelser. Ved Lov af 1 Juli 1816 blev Indførsel af Kornbrændeviin og Genever forbudt. Denne i Forbindelse med en anden Lov

af samme Dato, der aabnede en let Afgang til Brændeviinsbrænding, bevirkede en Forøgelse især i Kartof-
felavlen. Ved Tolden har man ogsaa søgt at ophjælpe
Agerdyrkningen. Indførselstolden paa Korn og Kar-
tøfler blev første Gang efter Krigen reguleret ved en
provisorisk Anordning af 1818. Den fastsattes da
pr. Tde.:

	af Rug,	af Havre,	af Byg,	af Kart.
	til 45 ß	16 ß	30 ß	16 ß.
§ 1821 blev den fastsat til	36 -	16 -	20 -	16 -
- 1824 — — — —	36 -	16 -	20 -	18 -
- 1827 — — — —	45 -	20 -	30 -	18 -
- 1830 — — — —	45 -	24 -	30 -	27 -
- 1839 — — — —	45 -	24 -	30 -	15 -
- 1842 — — — —	45 -	24 -	30 -	12 -
- 1845 — — — —	45 -	24 -	30 -	20 -

Omendstjondt denne Told ikke er saa ganske ubetydelig,
har den dog neppe noget videre bidraget til Agerbru-
gets Fremskridt. Opmuntringen til at lægge sig efter
en Næringsvei ligger nemlig ikke saa meget i lidt høiere
Priser, som snarere i Letheden i at gjøre Produkterne i
Penge, og i denne Henseende er den kostbare Trans-
port til stor Hinder. Kornetolden har i det Hele mere
Betydning i finantsiel Henseende end som Beskyttelse for
det indenlandske Agerbrug. Heller ikke har Nedsættelsen
og tilsidst Ophævelsen af Landskatten været af nogen
videre Betydning for Agerbruget. Af betydelig Bigtig-
hed ere derimod de Foranstaltninger, som gaae ud paa at
udbrede Kundskab om en rationel Agerdyrkning. Efterat
man tidligere kun havde en privat Landbrugsskole i Jarls-

berg, bevilgede Stortinget i 1842 7,200 Spd. til Landbrugsstolers Oprettelse, og Stortinget i 1845 endvidere 12,000 Spd. i dette Niemed. Til samtlige Amter, med Undtagelse af Nordlands og Finmarkens, ere af disse Penge Tilskud bevilgede til Landbrugsstolers Oprettelse, og i de fleste af disse Amter ere Skolerne allerede komne i Gang. Landet mangler dog endnu et høiere Landbrugsakademi, som kunde meddele høiere agromistiske Kundskaber og danne Lærere for Landbrugsstolerne. (Bed Degeberg i Sverige findes et Landbrugsinstitut, bestaaende af 2 Afdelinger. Den ene er en Høiskole for Agronomer og den anden en Skole til Dannelse af Forvaltere.) Til en forbedret Agerdyrkning har og det kongelige Selskab for Norges Vel med dets Underafdelinger, Landhuusholdnings-selskaberne, virket; men denne Virksomhed har dog i den senere Tid været af mindre Betydning. Vigtigere end Landhuusholdnings-selskaberne ere de i den seneste Tid stiftede Landboforeninger. De mindre Landbrugsmøder, som disse Foreninger afholde, maa i det Smaa træde istedetfor de større, der i den senere Tid i Udlandet have medført saa heldbringende Virkninger.

For at skaffe det fornødne Sædekorn i Tilfælde af Uaar findes flere Kornmagaziner. Disse ere imidlertid i hurtigt Aftagende og gaae gjerne over til Grundfond for oprettendes Sparebanker. Deres Antal udgjorde ved 1845 Aars Udgang kun 137 med 51,898 Tdr. Korn som Eiendom, hvoraf imidlertid kun omtrent Halvdelen var i Dplag. I Penge eiede Magazinerne 26,013 Spd. I 1835 fandtes derimod 228 Kornmaga-

ziner med 87,660 Tdr. Korn som Eiendom, hvoraf 49,028 Tdr. vare i Dplag. Paa Grund af det store Beløb af Korn, der er ublaant, ville Magazinerne i Misvæartaar mindre godt kunne opfylde deres Hensigt, da det da bliver meget vanskeligt at faae det ublaante Korn igjen. Ved Siden af denne Aftagen af Kornmagazinerne fortjener det dog at bemærkes, at Faren for Hungersnød er formindsket meget ved Kartoffelavlens store Udbredelse, da Misvæarten sjældnere paa een Gang rammer baade Kartofferne og Kornet, samt ved Handelens større Udvikling og Regelmæssighed.

Hør- og Hampavlen er af ringe Betydning, navnlig paa Grund af den ringe Huusflid og den lette Afgang til for billig Priis at erholde udenlandske Løier. Dertil kommer, at den billige Priis paa Bomuldsvarer har fortrængt for en ikke liden Deel Linnevarene. I det Hele taget har denne Axl snarere aftaget end tiltaget. Dog fortjener det at bemærkes, at den opvaagnende Huusflid i flere oplandske Distrikter i den seneste Tid paa ny har kaldet Høravlen til et fornyet Liv paa enkelte Steder, f. Ex. Toten. Ligesom Hamp- og Høravlen er og Humleavlen af liden Betydning. Indførselen af Humle udgjør omtrent 140,000 T aarlig.

Agerdyrkingens Produkter — Udsæden fradragen — kunne ansættes til følgende Bærde:

12,273 Td. Hvede til 5 Spd. pr. Td.	60,000 Spd.
91,711 — Rug — $3\frac{1}{2}$ — —	321,000 —
585,594 — Byg — $2\frac{1}{2}$ — —	1,640,000 —
373,437 — Blandforn $2\frac{1}{4}$ — —	840,200 —

	Transport	2,861,200 Spb.
1,357,982 Td.	Havre til $1\frac{7}{10}$	Spd. pr. Td. 2,308,500 —
40,801 —	Erter — $3\frac{1}{2}$	— — 143,000 —
3,060,938 —	Kart. — $\frac{7}{10}$	— — 2,142,600 —
	Tilsammen	7,455,300 Spb.

Naar man hertil lægger Avlingen af Hør, Hamp, Humle, Rapsæd, Roer og Haugevæxter, og endvidere tager tilbørligt Hensyn til den noget for lave Dypgivelse af Udsæden, kan man ansætte Agerbrugets Udbytte til omtrent 8 Millioner Spb.

Fædrift.

Bed Udgangen af 1845 udgjorde Antallet af

Heste	131,894.
Stort Dvæg	842,568.
Faar	1,447,274.
Geder	290,950.
Sviin	88,637.
Kensdyr	90,273.

Denne Dypgave, der beholdtes samtidigt med Folketællingen i 1845, maa ansees at være for lav; deri ere Føl, Lam o. s. v. ikke medregnede, hvorimod det er antageligt, at det saakaldte Ungfæ er medtaget. Da imidlertid Dypgaven grunder sig paa Eiernes for lave Angivelse kan man vist med Tryghed ansee alle de anførte Kreaturer som fuldvorne Dyr. Holder man sig til de ved sidste Folketælling beholdte Data, der vel at mærke angiver Kreaturerens Antal efter Slagtetiden, udkommer der

1 Hest . . . for hver 10,7 Indvaaner,

1 Stykke stort Dvæg	for hver	1,5	Indvaaner,
1 Faar	— —	0,9	—
1 Sviin	— —	14,7	—

Efter et Middeltal regner man i Europa 1 Lastdyr paa 12, 1 Stykke stort Dvæg paa 3, og 4 Faar paa 5 Menneſter. Hvad diſſe Kreaturer angaae, ſynes det altsaa, at Norge indtager en høi Plads. Men herved maa mærkes, at Dyreracen i vort Land er liden. Og hvad Svinene angaaer, da ſtaaer Norge meget tilbage, da det almindelige Forhold i Europa mellem diſſes og Menneſtens Antal er ſom 1 til 6.

Det er iſær i Fjeldegnene at Fædriften er af overveiende Bigtighed. Her findes nemlig rige og fede Græsgange, navnlig hvor Dvergangsbjergarter danne Grundlaget, medens Korret let er udfat for Miſvært. Bondens ſørſte Rigdom beſtaaer derfor paa diſſe Steder i Dvæg, og Udbyttet deraf er hans vigtigſte Næringskilde. I Gudbrandsdalen, Valdres, Hallingdal, Nummedal, Dvre Thelemarken, Kobysgdalaget, ſamt Riſter og Nyfylke, en ſtor Deel af Søndre Bergenhuus, men fornemmelig i Nordre Bergenhuus Amt er Fædriften forholdsviis af ſørſt Bigtighed. Det ſidſte Amt affætter endog aarlig til Bergen og det Øſtenfjeldſke 4,000 Stykker Slagteqvæg foruden 500 Heſte, 1,500 Faar og Gjeeder, 8000 $\mathcal{R}$ Smør, 3,500 $\mathcal{R}$ Talg, ſamt endeel Øſt. Den ſtore Talrighed af Kreaturer medfører imidlertid ofte den Ulempe, at Bonden vanſkelig kan fremføde dem alle Vinteren over; men dette er et Forhold, ſom i det mindſte i den nærmere liggende Fremtid ikke kan undgaaes, da man paa mange Steder

har en Rigdom paa Sommergræsgange, deels paa Sætrene (Fjeldene), deels hjemme i Udmarken, hvilke ikke kunne benyttes paa anden Maade end til Græsning.

Med Hensyn til Kreaturerens Dvalitet er allerede anført, at de i Regelen maa staae tilbage for de udenlandste. Dog fortjener det at bemærkes, at det mere er i den mindre Storrelse end i deres Bequemhed for norste Forholde at de staae tilbage. Hestene ere saaledes vel smaa, men ikke desto mindre af en god og for Landet stiftet Race. Tildeels er Hesteracen forsøgt forædlet ved Blanding med danske Heste, og paa denne Maade antages den bekjendte smukke gudbrandsdalske Race at være fremkommen. Tildeels har man og villet forædle Racen ved Anskaffelse af Fuld- og Halvblodshest. Disse Forsøgs Nytte er imidlertid noget tvivlsom, og man synes i den senere Tid mere at lægge Vind paa en omhyggeligere Behandling af vore egne Racer, end at indblande fremmede. Sogneselskaber, Interessentskaber og Private anskaffe sig Heste af den ægte gudbrandsdalske Race til Bestelere, og paa Gaarden Jerkind i Lombs Præstegjeld paa Dovre, er der, med Understøttelse af det kongelige Selskab for Norges Vel, i den sidste Tid anlagt et Stutteri, hvortil Hingster ere anskaffede af den som bedst anseete indenlandste Race, nemlig den saakaldte Fjordrace, fra de indre Bygder af Nordfjord og Søntmøre. At de norste Heste ikke ere af en saa slet Race, viser det Faktum, at mellem 40 à 50 aarlig udføres, især til England, og at et langt større Antal afhændes til Sverige, hvor de staae i stor Anseelse. Den norste Dvæg race er liden,

og kan med Hensyn til Godhed neppe sættes ved Siden af Hesteracen. Til dens Forædling anskaffes vel paa enkelte Steder danske, hollandske og engelske Køer; men disse Forsøg ere kun enkeltstaaende og derfor af mindre Betydning. Faareracen passer til det haarde Klima, og har grov, men tyk og varm Uld. I Stavanger Amt, Bergens og Trondhjems Stifter haves de saakaldte Udgangerfaar, der leve i en Slags vild Tilstand, men ere i Almindelighed af en fortrinlig Dyaletet. Deriblandt udmærker sig især den saakaldte Lutterrace, der findes paa Udsøerne i Søndre Trondhjems Amt, navnlig paa Larvsøerne og tildeels Froserne i Fosen. En Deel af disse Udgangerfaar paa Norges vestlige Udsøer skulle være en Blanding af fremmede Racer, navnlig engelske og spanske. Paa enkelte andre Steder har man og forsøgt en lignende Forædling, især i Nærheden af Byerne, og disse Bestræbelser vedvare tildeels endnu. De ere imidlertid for faa, til at have nogen Betydning. Og at disse Forsøg ere faa, kommer af, at Tilvirkningen af uldne Tøier deels er for ubetydelig, deels rettet næsten alene paa grovere Sager (Badmæl og i det høieste Bærken). Havde Landet blot en noget større Klædefabrikation eller anden Fabrikation af finere uldne Tøier, vilde en Forædling af Faareracen, som en meget lønnende Bedrift, opstaae af sig selv.

Ifølge foreliggende statistiske Data er Fædriften i Stigen; i de 10 Aar 1835—1845 skal Antallet af Heste være forøget med 16,55 Procent, af stort Dvæg med 30,75 pCt., af Faar med 40,66 pCt., af Geder

med 57,68 pCt., af Sviin med 10,97 og af Neensdyr med 9,79 pCt. Herved synes navnlig at burde lægges Mærke til den ringe Forøgelse i Svinenes Antal, hvilket i sig selv er saa ubetydeligt, hvad der turde være et slet Tegn paa Bondens Dmtanke, da Svineavlen med ringe Udgifter pleier at give et rigeligt Udbytte. Glædeligere er derimod den Udvidelse af de tamme Neensdyrs Antal, som i den sidste Tid er opstaaet derved, at de ere forflyttede til Høiefjeldene i de sydlige Dele af Landet paa forskjellige Steder, hvor Neensdyrmos skal findes i Mængde. De Forsøg, som hermed ere gjorte, have været tilfredsstillende. Paa Grund af denne Forplantelse af Neensdyr til de sydligere Egne, fandtes der ved Folketællingen 1845 Neensdyr paa Steder, hvor forhen ingen saadanne holdtes.

At Landet ikke længere har noget videre Dverfstud til Udførsel af Fædriftens Producter, saaledes som i gamle Dage, kan ikke anføres som et Beviis paa, at Fædriften er gaaet tilbage. Grunden til Dphøret med Fedevarers Udførsel er den samme som for den større Indførsel af fremmed Korn, nemlig Trælasthandelen, Søfartens og Fisteriernes Opkomst. Den paa Grund af disse Næringsveie fremkomne talrigere By- og Kystbefolkning er nu endog saa stor, at Landet ikke kan forsyne sig med de fornødne Fedevarer. Især tiltrænge de søndenfjeldske Byer en saadan Tilførsel. Fædriften maa imidlertid i den seneste Tid have gjort gode Fremfærd, da, uagtet den hurtige Progression af By- og Kystbefolkningen, Indførselen af Fedevarer deels ikke har

været i nogen stor Stigen, deels endog har aftaget, hvad enkelte Slags angaaer. Indførselen af Uld og uldne Varer er derimod i en hurtig Stigen.

Indførselen udgjorde i 1846

Smør	1,379,488	Pund.
Kiød	332,510	—
Fleisk	638,466	—
Dst	566,369	—
Talg	160,906	—
Uld	172,380	—

Der udførtes: af Skind og Huder, af Horn og Klover,
i 1835—1840 128,000 R 67,000 R

i 1841—1846 122,000 — og 6,476 Stk. 28,800 —

Skind og Huder gaae meest til Altona, Horn og Klover derimod især til Bremen og Holland.

Til Fædriftens Fremme har man omtrent virket paa samme Maade som til Agerbrugets. En Indførselstold (pr. R af saltet Fleisk $1\frac{1}{2}$ Sk., af røget $2\frac{1}{2}$ Sk., af saltet Kiød 1 Sk., af Dst $1\frac{1}{2}$ Sk., af Smør $2\frac{1}{2}$ Sk., af Talg og Uld 2 Sk.) beskytter mod udenlandsk Concurrence. Denne Told virker mere beskyttende end Korntolden, da Fædriftens Producter med større Fordeel kunne transporteres i en længere Strækning end Agerbrugets. Landhuusholdningssekskaberne og Selskabet for Norges Vel have, som forhen antydet, ladet sig det være magtpaaliggende at forædle Racerne. De nylig oprettede Landbrugsskoler ville vel ogsaa være af nogen Bigtighed med Hensyn til en omhyggeligere Behandling af Kreaturerne. Nogle større Indretninger til Racernes Forædling have endnu ikke,

naar undtages Stutteriet paa Jerkind. Offentlige Schæferier mangle aldeles, og de Privates ere af liden Betydning.

Fædriftens Produkter kunne ansættes til følgende Værdi:

$\frac{1}{5}$ af det hele Antal stort Dvæg antages at være Tyre, hvorved udfommer

786,400 Køer, der antages at give:

$3\frac{1}{4}$ B $\mathcal{B}$ *) Smør à 1 Spd. 72 Sk. 4,089,300 Spd.

og $6\frac{1}{2}$ — Ost à " — 48 — . 2,044,600 —

Af det hele Antal stort Dvæg slagtes aar-

lig $\frac{1}{7}$ à 10 Spd. . . . . 1,203,700 —

Omtrent 457,000 Kalve slagtes aarlig

à 96 Sk. . . . . 365,600 —

Hvert Faar antages at give $2\frac{1}{2}$ $\mathcal{B}$ Uld

à 48 Sk. . . . . 1,447,300 —

Omtrent $\frac{1}{2}$ af Faarene slagtes aarl. à 1 Spd 241,200 —

Gjæderne antages at give et aarligt Ud-

bytte af 1 Spd. hver . . . . . 291,000 —

Keensdyrene antages at give et aarligt

Udbytte af mindst 2 Spd. . . . . 180,500 —

Antages $\frac{2}{3}$ af Hestekraften som anvendt i

Dvægavlens Tjeneste og $\frac{1}{10}$ af Hestens

Underholdning at være hentet af Ager-

bruget, bliver det halve Antal Heste at

henføre til Beregningen af Dvægavlens

Udbytte. Ansættes nu en Hests aarlige

Udbytte til 18 Spd., udfommer . . . 1,187,000 —

Tilsammen 11,050,200 Spd.

*) 1 Bismerpund = 12 Pund.

For det for lave Dypgivende og for hvad der ved Svineavl en ikke skyldes Agerbrugets Produkt, kan i det mindste tillægges $\frac{1}{2}$ Million. Fædriftens aarlige Produkt er altsaa over $11\frac{1}{2}$ Million, og Forholdet mellem dette og Agerbrugets Produkt altsaa næsten som 3 : 2.

Skovbrug.

Hvad Fiskerierne ere for det Bestens og Nordenfjeldste, er Skovdriften for det Søndenfjeldste. Begge Næringsveie ere af den største Betydenhed i Norges Defonomi; men imellem dem er der den Forskjel, at, medens Fiskeriernes Produkt for den største Deel exporteres, forbruges Skovens meest i selve Landet, og at Skovbruget vel er en sikkrere, men ikke en saa uudtømmelig Næringsvei som Fiskeriet.*) Medens dettes Produkt med Hensyn til Værdi er i overveiende Grad Norges vigtigste Exportartikel, udmærker den udførte Trælaf sig ved Voluminositet. Denne Egenstabs er for en betydelig Deel Aarsagen til Handelsflaadens betydelige Størrelse.

Paa Landets sydsøstlige Straaning have Naaletræene sit rette Hjem. Granen og Fyrren vorer her frodig, ikke alene i Oplandet, men og i Nærheden af Havet. Jo længere man kommer mod Vest, bestemere ytrer Havet dog sin Indflydelse,, og ved Mandal standser Rækken af de Trælaf exporterende Byer. Besten for Rindesnæs findes kun mindre Løvskove, og Jæderen er

*) Forf. angiver Værdien af Norges Fiskeries Product t mindst 34 Millioner Speciesbaler.

aldeles skovbar. Først i Nysylkes nordøstlige Fjordbygder viser Skoven sig igjen, men den bestaaer her af Løv- og Fyrretræer, ikke som i det Østfjeldske af Gran og Fyrre. I hele det Besten- og Nordenfjeldskes indre Fjordbygder findes Skove, men først i Romsdal og navnlig i Trondhjems Stift ere de af nogen større Betydning, saa at Trælasterport kan finde Sted. Jo længere man kommer mod Nord desmere ere Skovene fjernede fra Havet, indtil man i det vidtløftige Finmarken næsten er blottet for Skov (undtagen dog Fyrreskovene i Alten).

Udførselen af Trælast, der egentlig først kom i Gang i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, var i 1776—1783 i Gjennemsnit aarlig 122,752 Læster, og har siden været i bestandigt Stigende; den udgjorde i 1846 . . . 284,351 Læster.

Den er saaledes allerede noget større end den extraordinaire store Udførsel, der fandt Sted i 1804—1806, og da udgjorde 260,000 Læster aarlig.

I Trælasthandelen er i dette Aarhundrede foregaaet en Forandring. Medens før over Halvdelen af Trælasten gik til England, er nu Frankrig det fornemste Marked. I 1846 gik til England 60,671 og til Frankrig 99,131 Læster.

Grunden til dette Phænomen ligger i den særdeles store Indførselstold, der under Krigen i England lagdes paa fremmed Trælast for at begunstige den canadiske, i Skovenes Formindskelse i Frankrig og den der ved den forøgede Velstand opstaaede Evne til en almindeligere Benyttelse af Lommer i Husene paa Landet. Nedsættes Trælasttolden i England end mere end allerede i 1842 er skeet, vil Indførselen til dette Land snart

blive ligesaa stor eller maaskee større end til Franrig. Exporten til Holland staaer i Læstetal ved Siden eller endog lidt over den til England; men da den især bestaaer i Bjælker, staaer den tilbage i Værdi. Til Danmark gaaer noget mindre, 40,000 Læster, ogsaa af ringere Dvalitet. Den norske Trælast udmærker sig ved sin Godhed fremfor baade den svenske, finske og canadiske Last, og bliver derfor godt betalt. Med Hensyn til store Dimensioner staaer derimod den norske Last tilbage. Af det udførte Tømmer er 14,000 Læster under 20 Tommers Længde (Splitveed), der næsten udelukkende gaaer til Storbritannien.

Saugbrugenes Antal var ved 1845 Aars Udgang 3,315, hvoraf 780 privilegerede og 2,535 uprivilegerede. I 1827 var Antallet 3,404. Siden Lov af 8 Juni 1818 er de uprivilegerede Sauges Antal betydelig tiltaget, og i de nær Havet liggende Egne have de for en Deel overtaget den Tømmerstøring, som forhen ene tilfaldt de privilegerede. Saugene, især de privilegerede, ere saa udmærkede, at de lade lidt tilbage at ønske. Silke- og Cirkelsauge komme mere og mere i Brug. I det Hele vise Saugeierne, at de iagttage den i al Industri saa vigtige Regel, at følge med Tiden. Saugenes Fortrinlighed og en hensigtsmæssig Sortering af det udbragte Produkt er ikke af liden Indflydelse paa den høie Priis af den norske Trælast.

Vigtigere end Udførselen er dog det Forbrug af Skovprodukterne, der finder Sted inden Landet. En Undtagelse herfra danner de nærmest Havet beliggende Dele af det Besten- og Nordensjeldske, hvor man især

bruger Torv; men selv i disse skovbare Strækninger bruges dog en Deel Veed, der tilføres tilføes. Hvorvel Skoven med Hensyn til Brændselforbruget endnu er af den allerstørste Betydning, maa det dog erkjendes, at man paa flere Steder nu begynder at føle Mangel paa det fornødne Veed. Derom vidne de stigende Priser paa Brænde og den forøgede Indførsel af Steensul, der fra 1835 til 1846 er stegen fra 56,700 til 323,500 Tønder aarlig. Grunden hertil er navnlig den stigende Folkemængde, og det store Opsving, mange Næringsveie have faaet; men den maa ogsaa for en betydelig Deel søges i ødsel Benyttelse af Skovens Rigdomme. Derfor maa man forskaffe sig Veed fra mere bortliggende Steder; men denne bliver paa Grund af den vanskelige Transport saa meget dyrere.

Hvormeget Træ, Skoven aarlig afgiver, kan ikke med Nøiagtighed angives. Efter et omtrentligt Overflag kan det ansættes saaledes:

Brændeveed for 266,913 Familier, 8 Favne paa 72			
Cubiffod hver	153 $\frac{3}{4}$	Mill.	Cubiffod.
Til 24,000, Stk Stangjern, 4			
Læster Kul à 62 $\frac{1}{2}$ Cubiffod paa			
hvert Stk, 1 Læst Kul lig 1 $\frac{1}{2}$			
Cubiffod Træ	9	—	—
Til 15,000 Stk Støbegods, 2			
Læster Kul paa hvert Stk .	2 $\frac{1}{2}$	—	—
Til Kobbertilvirkningen 18,000			
Læster Kul	1 $\frac{2}{3}$	—	—

---

167 $\frac{1}{2}$ Mill. Cubiffod.

Transport	167 $\frac{1}{8}$ Mill. Cubiffod.
Til 10 Millioner *) Potter Brændeviin, 1 Favn paa hver	144
Potter eller 1 Cubiffod Beed paa hver	2 Potter . . . . . 5 — —
Trælastudførselen 270,000 Ræster paa 120 Cubiffod	32 $\frac{1}{2}$ — —
Tilsammen	204 $\frac{3}{8}$ Mill. Cubiffod.

Hertil maa endvidere lægges hvad der medgaaer i Huusbygning, Gjærdefang, Sætteveed i Gruber, til Teglværker og enkelte andre Industrianlæg, foruden de ovenfor nævnte. Disse og andre mindre Anvendelser af Beed ville bevirke en Forhøielse i det ovennævnte Quantum til i det mindste 225 Millioner Cubiffod. Vel er der intet Afslag gjort i Beregningen for Forbruget af Torv og Steenful, undtagen forsaavidt Brændeviinsbrænderierne angaaer; men paa den anden Side er Forbruget af Beed beregnet saa lavt, at hiin Omstændighed har faaet sin tilbørlige Indflydelse. De anførte 225 Millioner Cubiffod udtrykke dog ikke den solide Træmasse, men kun Tømmeret, som det staaer i Favn eller Stabel. For at finde hiin maa man fratække omtrent en Fjerdepart, hvorved udkommer omtrent 169 Millioner Cubiffod kompakt Træmasse, der aarlig hentes fra de norske Skove.

I Professor Schweigaards Statistik beregnes det aarlige Udbytte af Skoven kun til 150 Mill. Cubiffod,

*) En betydelig Deel af de i Byerne værende Brænderier bruge nemlig Steenful.

og det, uagtet Brændeviinsbrændingen maa antages at være ansat noget for høi, efter hvad en Brændeviins-commission i den senere Tid har beregnet. Man henter altsaa nu fra de norske Skove 20 Millioner Cubitfod Træ mere end for 10 Aar siden, en Forøgelse, som vistnok maa have stor Indflydelse paa Skovenes Odelæggelse i Egne, som ligge ikke for langt fra de beboede Strog af Landet. Paa de affides liggende Skove har det forøgede Forbrug vistnok ogsaa havt stor Indflydelse, men den kostbare Transport af et saa tungt Produkt som Tømmeret, har dog bevirket, at disse Skove kun lidet ere benyttede. Hvis Transporten kunde lattes, vilde Landet let kunne affee et langt større Quantum Træ aarlig end nu, uden at Skovene derved i nogen Maade behøvede at formindstes. Men Ulykken er at en betydelig Mængde Tømmer endnu raadner bort til ingen Nytte paa Grund af Transportens Kostbarhed, medens man omkring Byerne og i de let tilgængelige Tømmertrakter hugger formeget. Da de færreste af de Steder, hvor Skoven forsvinder, opryddes til Ager, ja ikke engang ere stiftede dertil, lider Landet ved denne Udhuggen et sandt Nationaltab.

Klager over Skovens Mishandling har allerede tidlig fundet Sted. Vel vare og ere disse endnu noget overdrevne, men det maa dog antages, at de ingen sinde have været uden Grund. Af Frygt for overdreven Hugst blev strax efter Trælasthandelens og Bjergværkernes Opkomst flere Indstrænkninger gjort i Eernes fri Raadighed over Skoven. Disse Indstrænkninger, der fandt Sted allerede i det 16de Aarhundrede,

uddannedes dog først i Begyndelsen af det 18de Aar-
 hundrede til et fuldstændigt System. Ved Forordn.
 af 20 August 1726, der var Hovedloven i denne Ma-
 terie, havde man for Nie paa den ene Side at forhindre
 Udhugning af Træer, der ikke havde opnaaet Mo-
 denhed, og paa den anden Side at virke til, at de
 modne Træer kun udførtes af Landet i forædlet Tilstand
 som skaaren Last. Disse Grundsætninger bleve hver-
 ken i selve Forordningen eller end mindre i den senere Lov-
 givning med Consequentse gjennemførte. Derved blev det
 muligt, at Bjælkehandelen med Holland fremdeles kunde
 bestaae, skjøndt den vistnok leed meget. En kort Tid, fra
 1740 til 1746, var man endog saa indstrænket i sin
 Skovs Brug, at man kun maatte hugge i den Stræk-
 ning, som et Generalforsamt hvert Aar udmaalte.
 Samme Regel gjaldt og fra 1760 til 1771, da Gene-
 ralforsamtet sloffedes for bestandig. Imidlertid blev
 den gamle Lovgivning om Skovvæsenet endnu fremde-
 les staaende ved Magt, og Opsynet med dens Efterle-
 velse overdraget Amtmændene med Fogderne og Lehnsmændene,
 indtil ved Forordn. af 22 April 1795 en
 næsten ubunden Frihed erholdtes til at gjøre med sin
 Skov, hvad man vilde. Den Indstrækning, der blev
 staaende igjen, var Forbudet mod at anlægge Saug-
 brug uden Bevilling. For en Deel er og dette Baand
 hævet ved Loven af 8 Juni 1818, der tillader enhver
 Skoveier uden Bevilling at anlægge Saugbrug til For-
 ædling af hans egne i samme eller et tilgrændsende
 Præstegjeld værende Skove, samt at skære Træmateria-
 lier til Andre, dog kun til disses eget Huusbehov.

Derimod er det fremdeles forbudt at skære kjøbt Tømmer til Salg paa andre end de privilegerede Saugge. Dette Forbud er næppe begrundet i Omhu for Skovenes Bedligeholdelse, men for at bevare de privilegerede Sauges Værdi. I sin Virkning er det lig en Skat, der er lagt paa det skaarne Tømmer, da den Indstrækning i Concurrencen, der er en Folge af Privilegiet, maa bevirke noget høiere Priser for Tømmerfæringen end ellers. Rimeligviis er dette Forhold ikke uden Indflydelse paa den Masse Bjælker, der udføres fra Drammen, Brevik og de vestligere Exportsteder; men paa den anden Side vilde man slutte for meget ved at tillægge Forbudet nogen væsentlig Indflydelse i denne Henseende.

Paa Skovdriften hviler en Afgift, stor 4 Sk. aarlig af hver Tylvt Tømmer, som hver privilegeret Saug engang for alle er antaget at kunne skære i 1 Aar. Forhen betaltes den samme Skat ogsaa af de uprivilegerede Saugge, men forsaavidt disse angaaer blev den hævet i 1839. Skatten indbringer aarlig omtrent 3,100 Spd.

En anden ikke liden Byrde for Skovdriften haves i Udførselstolden. Af hvilken Betydenhed denne har været, kan man danne sig et Begreb om ved at erindre, at den i Forening med Trælasttienden i forrige Aarhundrede udgjorde $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{3}$ af Landets Statsindtægter*),

---

*) Disse beløb sig ved Aarhundrebets Begyndelse til 600,000, i den anden Halvdeel af Aarhundredet til 1,000,000 og i Slutningen af samme til 1,250,000 Daler Courant.

og at den i 1818 indbragte 345,000 Spd. Nu indbringer den neppe 160,000 Spd., uagtet Exporten er meget større end i de nævnte Aar. Det maa og erkjendes, at saa betydelige Byrderne have været paa Export af Tommer, saa ere de i den senere Tid ikke lidet nedsatte. Trælasttolden udgjorde ved dette Aarshundredes Begyndelse pr. Læst . . . 1 Spd. 12 Sk., hvortil kom Tienden . . . . . = — 48 —

tilsammen 1 Spd. 60 Sk.,

hvilken Afgift under Krigen forhoiedes og udgjorde i 1812—1819 2 Spd. 36 Sk., men nedsattes i 1818 til 1 Spd. 72 Sk., i 1826 til 1 Spd. 24 Sk., i 1833 til 1 Spd., i 1836 til 96 Sk. og i 1841 til 72 Sk., som nu er den almindelige Udførselstold paa Trælasten. For Stykker under 20 Tommers Længde er Tolden dog kun 36 Sk. pr. Læst. At Læstepengene ere nedsatte, er især til Fordeel for Trælasthandelen. Som Forsvar for Trælasttolden har man anført, at den skulde tjene til at beskytte Skovene, idet den hindrede Udførselen; men denne Virkning er meer end tvivlsom, da en varig Forsøgelse i Skovenes Værdi, som en Formindskelse i Tolden medfører, synes at maatte opfordre til en bedre Økonomi med denne Herlighed. Skulde en Udførselstold have nogen Indflydelse til en fornuftigere Skovdrift, maatte den vel indrettes saaledes, at den rammede i høiere Grad eller alene Exporten af Træer, der ikke havde opnaaet Modenhed. En forhoiet Told paa Bjælker vilde vist ogsaa kunne medføre Indskrænkning i den overdrevne Export af denne

mindre værdifulde Last og skaffe Landet Fortjenesten ved dens videre Forædling*).

Tjærebrænding finder kun Sted i mindre Grad. I Skovegnene brændes en Deel, dog egentlig kun til Egneses Fornødenhed og ofte ikke engang saa meget. Desværre savner man endnu i de fleste Egne, Ringerige undtagen, ordentlige Tjæreovne. Tjærebrændingen er ikke nu af saa stor Betydning, som tidligere. Under den nordamerikanske Frihedskamp udfortes der saaledes alene fra Christiansfund 4 à 5000 Tdr. Tjære, fra Molde et Par Tusinde Tønder aarlig. Grunden til den aftagende Udførsel er for en Deel at søge i den udvidede Brug af Steenkulltjære og Olie.

Egebarf danner en ikke u vigtig Udførselsartikel for Byerne i Nebenes og Kobygdelagets samt Vister og Mandals Amter. Noget udføres desuden fra Kragerø og lidt fra Byerne i Stavanger Amt; men dette er mindre betydeligt. Især udmærke sig Christiansand og Mandal ved denne Export. Hvad Barkfletningen af Egetræer angaaer, gjælder i end høiere Grad de Klager over Skovens Mishandling, som forhen ere omtalte med Hensyn til Skovdriften i Almindelighed. Udførselen er i Stigende, uagtet med Folkemængdens og Garveriernes Fremstridt en større Qvantitet maa forbruges i Landet selv, og uagtet Egestoven deels ved ovennævnte Mishandling, deels ved det større Forbrug af Egetømmer til Skibsbygning er i Aftagende. Udførselen udfør-

---

{ *) Handelsforbindelserne med Holland gjør imidlertid en saadan Forholdsregels Anvendelse meget vanskelig.

gjorde nemlig i Gjennemsnit af Aarene 1836—1840 6,000 Stk, men af Aarene 1841—1845 9,000 Stk, kjøndt i 1846 kun 3,000 Stk. — Udførselstolden er siden 1842 fastsat til 30 Sk. pr. Stk.

Som en nødvendig Følge af Egestovenes Afstagen og Skibsbygningens Fremstribt, er Indførselen af Egestommer i Stigende. I 1846 indførtes for 6,265 Spd. Egestommer. Det kommer især fra Preussen og gaaer især til de Steder, hvor Skibsbyggeriet er i størst Flor, og hvor de norske Egestove netop findes.

I Forbindelse med Skovdriften staaer Tilvirkningen af Tønder i det Bestensfeldste. Denne Tilvirkning er meget afhængig af Fiskeriet, hvorfor den næsten er ophørt i Eggen omkring Flekkefjord. Den gaaer kun ud paa Tilvirkningen af Fyrretønder, -da Bøgestove ikke findes i Fishedistrikterne. Da imidlertid Bøgetønder foretrækkes til Fiskens Nedsaltning, kan denne Industri ikke høste saa stor Fordeel af de tiltagende Fiskerier, som ønskeligt. Indførselen af Staver, saa godt som udelukkende Bøgestaver, er i hurtigt Stigende paa Grund af Fiskeriernes store Fremstribt. Den udgjorde i 1846: 15,500,000 Stykker og steer næsten udelukkende fra Sverige.

Ogsaa Tøndebaands Forfærdigelse er en vigtig Næringsgreen i de samme Egne. Fra Hardanger afhændes saaledes en Mængde Tøndebaand til Bergen og Stavanger, ligesom Næssets Thinglag i Romsdalen sælger omtrent 20,000 Tøndebaand til Molde og Christiansund. Dog er denne Tilvirkning ikke stor nok til Landets Forbrug. Indførselen af Tøndebaand, navn-

lig Pilebaand, er i Stigende, udgjorde i 1846: 10,600,000 Stykker, og stæer især fra Holland.

Potasketilvirkning foregaaer i Skovbygderne, men er af liden Betydning. Den foregaaer især i Gudbrandsdalen og Romsdals Amt. Indførselen, der er i Stigende, udgjorde i 1846: 212,604 T.

Til Skovdriftens Lettelse har man stræbt især ved Nedsettelsen af Udførselstolden. Til en Lettelse af Tømmerets Flaadning, hvad der dog er af meget større Bigtighed, har man mindre arbeidet. Imidlertid maa det dog erkjendes, at saa vanskelig Transporten end er her i Landet, og saa tung og voluminos Trælasten end er, saa staaer Landet dog med Hensyn til Tømmerets Transport ikke saa meget tilbage. De ikke ubetydelige Elve, der netop findes i Skovegnene, ere nemlig, ihvorvel mindre stiftede til anden Transport, særdeles egnede til Tømmerflaadning. Derfor finder man, at Norge har en langt større Tømmerexport end Sverige (omtrent 150,000 Tæster), uagtet dette Land maa antages at have et langt større Skovareal, og uagtet det staaer saa langt over Norge med Hensyn til en let Communication og Omhu for Elvenes Rensning. Men, uagtet Naturen har gjort temmelig meget til Tømmerets lette Transport, staaer dog endnu ikke saa lidet tilbage at gjøre ved Menneffenes Bestræbelse. — Til at udbrede en almindeligere Kundskab om en hensigtsmæssigere Behandling af Skoven er det Exempel ikke aldeles uvæsentligt, som Rongsberg Solvværk, Nøraas Kobberværk og kanske et Par større Skoveiere give ved at holde forfkyndige Opsynsmænd over Skovene. Imidlertid staaer

man med Hensyn til Kundskab i saa Henseende meget tilbage, hvortil Grunden for en betydelig Deel er at søge i, at Landet aldeles savner et Forstintitut, hvor de fornødne Kundskaber kunde indhentes.

At bestemme paa nogen nøiagtig Maade Skovprodukternes Værdi er ikke muligt, da den største Masse, Brændeveden, har en saa forskjellig Værdi paa de forskjellige Steder i Landet. Imidlertid regner man ikke for høit ved at ansætte 1 Favn Brænde i Gjennemsnit af det hele Land at være værd $\frac{1}{2}$ Spd. Anvendes denne Beregning, udfommer for de til Veed i Huusholdningerne og til Brændeviinsbrænding forbrugte 2,200,000 Favne . . . . . 1,100,000 Spd.

Til Jerns. Kobbers, og Sølvtilvirkningen medgaae omtrent 150,000 Læster

Rul à $\frac{4}{5}$ Spd. . . . . 120,000 —

Af den udførte Trælast gaae til England, Frankrig og Belgien omtrent

155,000 Trælastlæster à 10 Spd. . 1,550,000 —

Til Holland, Danmark og Nordtydskland

115,000 Trælastlæster à $6\frac{1}{2}$ Spd. . 748,000 —

De udførte 8,000 Stk Egebarke à

2 Spd. udgjøre . . . . . 16,000 —

Tilsammen 3,534,000 Spd.

De udførte Trævarer ere beregnede efter Prisen paa Afstibningsstedet med Indbegreb af Udførselsstolden. For de til anden Brug end ovenanførte anvendte Trævarer kan man omtrent tillægge henved $\frac{1}{4}$ Million, og Værdien af Skovens Produkt kan altsaa omtrent ansættes til $3\frac{3}{4}$ Millioner Spd. Af denne Sum udgjør imidlertid